

15.10.2018

Dnro 117/61/18

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Kirjeenne 28.9.2018

Lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi rikoslain 17 luvun, ulkomaalaislain 185 §:n ja aluevalvontalain 44 §:n muuttamisesta

Pydydettynä lausuntona esitän kunnioittaen seuraavaa.

Esityksessä ehdotetaan, että rikoslain 17 lukuun lisätään maahantulokiellon rikkomista koskeva uusi 7 b §. Mainittuun rikokseen syyllistyisi se, joka tulee Suomeen, vaikka hänelle on määrätty voimassa oleva maahantulokiello. Maahantulokiello voi olla Suomen määräämä tai tiettyjä maahantulokiellon rikkomisia koskien myös toisen Schengen-valtion määräämä. Ehdotuksen mukaan maahantulokiellon rikkomisesta tuomittaisiin sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta.

Hallituksen esitys selkiyttää maahantulokiellon rikkomista koskevaa sääntelyä, kun nykyiset valtionrajarikoksena, lievänä valtionrajarikoksena ja ulkomaalaisrikkomuksena rangaistavaksi säädetyt teot kootaan rikoslakiin yhden rikosnimikkeen alle. Esitys korottaa teosta määrättävää enimmäisrangaistusta, sillä nykyisin maahantulokiellon rikkomiseen lähes yksinomaan sovellettavan ulkomaalaislain 185 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan teosta voidaan tuomita vain sakkoa.

Esityksessä ehdotettu seuraamus on perustunut sekä kansainväliseen vertailuun että tekojen moitittavuuden arviointiin ja moitittavuuden suhteellisuuteen rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessa. Esityksessä lähtökohtana on pidetty maahantulokiellon rikkomiselle alkujaan säädettyä valtionrajarikoksen rangaistusasteikkoa sakko—1 vuosi vankeutta.

Pidän esitettyä rangaistusasteikkoa perusteltuna ja riittävänä. Vuoden enimmäisrangaistus vastaa käsitykseni mukaan sakkorangaistusta paremmin maahantulokiellon rikkomisen paheksuttavuutta ja moitearvoa sekä mahdollistaa riittävän ankaran seuraamuksen määräämisen vakavimmissa tapauksissa ja rikoksenuusijoille. Käytännön rikostorjunnan näkökulmasta yhden vuoden enimmäisrangaistus mahdollistaa myös pakkokeinojen laajemman käyttämisen.

Korkeamman rangaistuksen muodostama pelotevaikutus voi ainakin jossain määrin toimia maahantulokiellon rikkomisia ennaltaehkäisevästi. Toisaalta on odotettavissa, että valtaosassa tapauksista maahantulokiellon rikkomisen johtaa jatkossakin pelkkään sakkorangaistukseen.

15.10.2018

Dnro 117/61/18

Rangaistuksen määrääminen maahantulokiellon rikkomisesta ei jatkossa enää olisi mahdollista summaarisessa sakotusmenettelyssä.¹ Tämä on syyttäjälaitoksen näkökulmasta merkittävin esityksen tuoma muutos nykytilanteeseen verrattuna.

Esityksessä on laskettu, että lainmuutoksen seurauksena vuosittain arviolta 450 maahantulokiellon rikkomista siirtyisi käsiteltäviksi täydellisessä esitutkinnassa, syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä. Syyttäjälaitokselle tämä tarkoittaa 450 kokonaan uutta syyteharkinta-asiaa vuosittain. Juttumäärän aiheuttamaksi kustannusvaikutukseksi on hallituksen esityksessä laskettu noin 138 000 euroa.

Esityksessä tarkoitetut rikosasiat ovat yleensä syyttäjän kannalta selviä ja yksinkertaisia. Lisätyötä muihin tavanomaisiin rikosasioihin verrattuna tässä asiaryhmässä aiheuttaa se, että rikoksesta epäiltynä on maasta itse poistumassa tai käännytettävänä oleva ulkomaalainen. Koska rikoksesta epäiltyä ei näissä tilanteissa yleensä ole aiheetta pidättää tai vangita, on syyteharkinnan suorittaminen ja haasteen antaminen tarpeen tehdä välittömästi epäillyn ollessa vielä esitutkintaviranomaisen kiinniottamana. Näissä tilanteissa syyttäjä laatii haastehakemuksen ja huolehtii itse sen välittömästä tiedoksi antamisesta.²

Virka-ajan ulkopuolella syyttäjän haasteen antaa valtakunnallista yleisvarallaoloa hoitava syyttäjä (päivystävä syyttäjä). Päivystysvuorokauden aikana tehdystä haasteesta maksetaan päivystävälle syyttäjälle erillinen toimenpidepalkkio.³ On erittäin todennäköistä, että lakimuutos lisää näitä päivystystoimenpiteitä.

Hallituksen esityksen mukaan maahantulokiellon rikkomisissa lähtökohteisesti täyttyisivät kirjallisen menettelyn käyttämisen edellytykset. Esityksessä tunnistetaan kirjalliseen menettelyyn liittyvät käytännön epävarmuustekijät rikoksesta epäillyn ollessa ulkomaalainen, ja arvioidaan, että puolet maahantulokiellon rikkomisista voitaisiin käsitellä kirjallisesa menettelyssä.

Esityksen arvio kirjallisen menettelyn käyttöalasta on valitettavasti liian optimistinen. Kuten esityksessä todetaan, lakimuutoksen viranomaisvaikutukset kohdentuisivat Helsingin, Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan alueelle. Näistä Helsingin käräjäoikeudessa, joka todennäköisesti tulee käsittelemään suurimman osan maahantulokiellon rikkomisista, ei tällä hetkellä kirjallista menettelyä sovelleta ulkomaalaisten suomen kieltä taitamattomien vastaajien kohdalla. Valtakunnallisesti käräjäoi-

- ¹ Sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan sakkomenettelyssä vopidaan seuraamukseksi määrätä sakkorangaistus rikkomuksesta, josta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.
- ² Syyttäjän haasteen antamisessa noudatettavasta menettelystä on säädetty oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 19 §:ssä ja siinä viitatuissa lainkohdissa.
- ³ Toimenpidepalkkiona suoritetaan asian käsittelystä kaikkine toimineen päivystysvuorokauden aikana 250 euroa, jos asioita enintään neljä, 400 euroa, jos asioita on viisi – kymmenen tai 600 euroa, jos asioita on yli kymmenen.

15.10.2018

Dnro 117/61/18

keuksien suhtautuminen kirjallisen menettelyn soveltamisalaan on epäyhtenäistä. Edellä mainitusta johtuen ennakoin, että suurin osa maahantulokiellon rikkomisista tullaan jatkossa käsittelemään käräjäoikeuden pääkäsitelyssä poissaolouhalla.

Käytännössä tulee esiintymään tilanteita, joissa syyttäjän haasteen käyttäminen ei syystä tai toisesta onnistu. Kysymys voi olla kellonaikoihin tai työvuoroihin tai johonkin tutkinnalliseen seikkaan liittyvästä esteestä ratkaista asiaa yhden kosketuksen periaatteen mukaisesti. Tällöin asia jäisi helposti esitutkintaviranomaisella, syyttäjällä tai tuomioistuimessa avoimeksi rikoksesta epäillyn poistuessa maasta. On oletettavaa, että ainakin osassa näistä tilanteista, jotka nykyisin olisivat ratkaistavissa välittömästi sakotusmenettelyssä, asia tullaan jatkossa päättämään toimenpiteistä luopumalla kustannus- tai tarkoituksettomuusperusteisella esitutkinnan rajoittamispäätöksellä tai syyttämättäjäättämispäätöksellä.

Edellä mainituin huomautuksin kannatan hallituksen esitystä, mutta pyydän kiinnittämään huomiota esityksen aiheuttamiin lisäkustannuksiin. Pyydän, että lakivaliokunta lausunnossaan toteaisi, että muutos aiheuttaisi syyttäjälaitokselle mainittuja lisäkustannuksia, jotta muutoksen vaatimat lisäresurssit tulisivat turvatuksi.

Pidemmällä aikavälillä pitäisin prosessiekonomisesti ja kriminaalipoliittisesti kestävimpänä ratkaisuna sakotusmenettelyn käyttöalan laajentamista nykyisestä siten, että sen piirissä voitaisiin käsitellä myös nyt rangaistavaksi säädettävät maahantulokiellon rikkomiset.⁴

Neuvotteleva virkamies

Sampsa Hakala

⁴ Oikeusministeriön asettama sakkomenettelyn laajentamistyöryhmä ehdotti 1 päivänä joulukuuta 2016 julkaistussa mietinnössään (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 54/2016) sakkomenettelyn käyttöalan laajentamista rikoksiin, joista säädetty ankarin rangaistus on yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta. Mainittua työryhmän ehdotusta ei toteutettu jatkovalmistelussa.